

Samen met alle heiligen

Lessen uit de praktijk van intercultureel kerk-zijn

Samen met alle heiligen

Lessen uit de praktijk van intercultureel kerk-zijn

Copyright © 2025 Stichting Geloofsinburgering

Auteur: Esther van Schie

Design: Jemima Aye

Uitgegeven door: Stichting Geloofsinburgering,

info@geloofsinburgering.nl

ISBN: 9789083518817

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Esther van Schie

Samen met alle heiligen

Lessen uit de praktijk van intercultureel kerk-zijn

Uitgegeven door Stichting Geloofsinburgering

*Dan zult u met alle heiligen in staat zijn de lengte
en de breedte, de hoogte en de diepte te begrijpen,
ja de liefde van Christus te kennen die alle kennis te
boven gaat, opdat u geheel vervuld zult raken van
de volheid van God.*

Efeze 3:18,19

Inhoudsopgave

Inleiding	9
Deel 1: Het verhaal van de ICU	15
Deel 2: Jezus als kern	25
2.1 De bron en het hek	27
2.2 Hoe versta je het evangelie?	32
2.3 Open handed en closed handed issues	37
2.4 Theologie van het lijden	42
Deel: 3 Een samengestelde familie	53
3.1 Interculturaliteit	56
3.1.1 Welke cultuur is leidend?	54
3.1.2 Twee benen om op te staan	61
3.1.3 De wereld in huis	63
3.2 Samen leven	69
3.2.1 Een gemeenschap van gewonden en losers	69
3.2.2 Het leven delen	76
3.2.3 Overeenkomsten zoeken	80
3.2.4 Kinderen en jongeren	83
3.3 Leiderschap	89
3.3.1 Gaten laten vallen	89
3.3.2 Flexibel leiderschap	93
3.3.3 Lang leve het pragmatisme	101
3.4 Heiliging	106
3.5 Gods Geest aan het werk	113
Deel 4: Geloof delen	121
4.1 Wie zijn de zoekers?	122
4.2 Incarnatie	129

4.2.1 We spreken je taal	134
4.3 Holistische benadering van missie	140
4.4 Beking.....	149
4.5 Dopen.....	156
4.6 Onderwijzen	134

Deel 5 Praktijkvoorbeeld interculturele kerkdienst.....175

5.1 Liturgische creativiteit	176
5.2 Participatie	180
5.3 Aankleding	183
5.4 Samen eten	185
5.5 Muziek	187
5.6 Preken	193
5.7 Gebeden.....	201
5.8 Gesprek.....	203
5.9 Geld	207
5.10 Bijzondere diensten	214

Deel 6 Uitdagingen voor monoculturele gemeenten..... 221

6.1 De toekomst van de kerk.....	222
6.2 Moet iedere kerk intercultureel worden?	225
6.3 Veelgehoorde bezwaren om niet te veranderen.....	228
6.4 Wat je als monoculturele kerk nu al kunt doen	232

Nawoord

237

Begrippenlijst

239

Bijlage

241

Aan de slag

241

Literatuur

249

Noten

253

Inleiding

Welkom in dit boek. Welkom in de wereld van de interculturele kerk. Een spannende wereld, een opwindende wereld, een wereld die uitdaagt. Een wereld waarin je nieuwe mensen, manieren en gedachten leert kennen. Een wereld waardoor je groeit. Groeit in je verstaan van andere mensen en in je verstaan van God en zijn genialiteit en plezier in verscheidenheid. Een wereld waarin geloof, hoop en liefde nodig zijn: de urgentie van de hoop op een nieuwe toekomst, het geloof als absolute noodzaak om te overleven, en de liefde als altijd nodige brug naar de ander.

Nee, intercultureel kerk-zijn is niet makkelijk. Dat was het nooit, heeft niemand ooit beloofd en zal het ook niet worden. De ander is ons vreemd. Hij spreekt anders, denkt anders, ruikt anders. Hij gedraagt zich waarschijnlijk net-niet-passend binnen onze context, en ziet er ook nog eens anders uit.

Hij gelooft ook anders. Nee, de God waarin hij gelooft is niet anders. Maar ieder mens dient Hem binnen de beperking van zijn eigen denkkader, dat voor een groot deel cultureel bepaald is. Zoals ook ons eigen weten cultureel bepaald en beperkt is. Die andere mens ziet andere dingen van God, omdat hij anders kijkt. Hij hoort andere dingen van God, omdat hij geleerd heeft naar andere dingen te luisteren. Zijn framework is gewoon niet hetzelfde als ons framework.

En dus begrijpen we elkaar niet. Ergeren we ons aan elkaar, stoten we elkaar af, maar trekken we elkaar gelijktijdig ook weer aan. We zijn namelijk van dezelfde Schep-

per en dienen één God. We hebben allemaal een velletje over onze neus. In die hele dynamiek ontdekken we Gods veelvoudigheid, zijn liefde, zijn genade, zijn echtheid.

In dit boek wil ik je warm maken voor, en meenemen in de ontdekkingstocht van intercultureel gemeente-zijn. Dat doe ik door de praktijk te beschrijven, theologische keuzes die eraan verbonden zijn voor het voetlicht te brengen, mensen aan het woord te laten, en door verhalen te laten spreken. Het boek is in eerste instantie geschreven voor mensen die bezig zijn met multiculturele gemeenschapsvorming, maar kan zeker ook dienen als inspiratiebron voor mensen in 'gewone Nederlandse kerken' die te maken hebben met diversiteit en multiculturaliteit.

Dit boek bestaat uit zes delen. In het eerste deel van dit boek beschrijf ik de wordingsgeschiedenis van de interculturele gemeenschap ICU Gouda waar ik voorganger van ben, omdat dat relevant is voor het verstaan van de rest van het boek. In het tweede deel ligt de nadruk op geloof. Hoe kan je omgaan met geloof in alle verschillen die er zijn? Wat verbindt, en wat is de kern? In het derde deel gaat het erom hoe je kan samenleven als interculturele christelijke gemeenschap en wat daar allemaal bij komt kijken. Het vierde deel gaat over de vraag hoe interculturele gemeenschappen missionair (kunnen) zijn. In deel vijf draait het om de gevolgen van intercultureelheid voor je bijeenkomsten. Het boek eindigt met een aantal uitdagingen voor zowel monoculturele als interculturele kerken.

In dit boek wil ik je een authentieke indruk geven van intercultureel gemeente-zijn. Daarom zal je merken dat ik veel eigen, persoonlijke ervaringen beschrijf. Gelijktijdig zal je in dit boek ook veel het woord 'wij' tegenkomen

('wij' kan dan bijvoorbeeld gaan over mijn man, kinderen, collega-voorganger, leidersgroep of de interculturele gemeenschap in zijn geheel). Intercultureel gemeente-zijn is namelijk iets dat je altijd met elkaar doet, en nooit alleen. Je kan dit boek dan ook het beste lezen als een 'ik-perspectief' op een 'wij-onderneming'.

Dit is ook een *werkboek*: intercultureel gemeente-zijn is nooit af. Het vraagt altijd weer om contextualisatie, flexibiliteit en geloof. Daarom hoop ik dat dit werkboek uitdaagt; je vindt er om die reden casussen in die niet opgelost zijn en aanzetten tot gesprek, en verhalen met een open einde.

Voel je dan ook vrij om in dit boek te grasduinen en je eigen gedachten erbij te schrijven. Spar er over met je vrienden en ga er met God over in gesprek. Wat hebben deze schetsen uit de praktijk van een internationale christelijke gemeenschap jou in jouw eigen lokale omgeving en gemeente te zeggen als het gaat om samen kerk-zijn met mensen uit andere culturen? Waar roept God jou en jouw gemeenschap toe op?

*Ik wens je veel zegen bij
deze ontdekkingsstocht!*

Esther

Deel 1

Het verhaal van de ICU

Het verhaal van de ICU

In dit deel vind je in het kort het verhaal van de geschiedenis van de ICU, de In Christ United kerk in Gouda. Het verhaal vormt de achtergrond voor de verdere inhoud van dit werkboek. Het is een verhaal van verrast worden door de Geest van God. Een verhaal van een beweging waarop we mee mochten deinen en het verhaal van experimenteren en blunders maken. Een ondanks-ons-verhaal. Niet een verhaal van hoe het moet, een blauwdruk om te volgen, maar een korte beschrijving van wat was, om daar ook leerpunten uit te halen voor wie aan het begin van zo'n reis staat.

Ik wilde wel dat ik iets mooiers kon schrijven. Dat God een droom gaf ofzo. Een visioen van een levendige internationale kerk waar de mensen binnenstroomden. En dat mijn man en ik, daardoor geïnspireerd en vervuld van de Geest, direct vreugdevol aan de slag gingen. Maar de werkelijkheid is anders. De werkelijkheid was dat de ICU ontstond op het moment dat ik, enigszins in de kreukels door een eerder kerkelijk conflict, mijn echtgenoot verzekerde: 'Een kerk planten, dat nooit meer!'. En ik meende het. Het was me te messy, en ik was mezelf teveel tegengekomen in een eerdere kerkplanting. Ik had daar weliswaar prachtige dingen van Gods Geest gezien, maar het had ook pijn opgeleverd, en de gedachte dat andere mensen dit mischien wel beter zouden kunnen.

Dat laatste was (en is misschien nog steeds wel) waar. Maar God heeft soms verrassende gedachten, en Hij ging rustig door met wat Hij van plan was. Hij bracht een klein groepje mensen uit Myanmar naar ons huis met de vraag om om de week samen bijbelstudie te gaan doen. Dat klonk als een vraag die klein en veilig genoeg was. Geen kerk, gewoon bijbelstudie met een klein groepje mensen. Daar wilden we, in gehoorzaamheid aan God, geen nee tegen zeggen. Want als Hij de mensen op je pad brengt, dan kan je geen nee zeggen toch?

En zo gebeurde het. We begonnen bij elkaar te komen. De bijbelstudie om de week groeide. Vrienden en bekenden werden meegenomen. Kinderen en jongeren kwamen mee. In één van de slaapkamers van onze eigen kinderen begonnen we een kinderprogramma onder de bijbelstudie. En een paar weken later kwam er op de andere slaapkamer een tienerprogrammaatje bij.

Het werd een beetje ingewikkeld. Met zoveel mensen in huis iedere zondagmiddag liederen zingen; zouden de buuren dat nog waarderen? En dat niet alleen, de rij fietsen voor ons smalle rijtjeshuis was op de duur eigenlijk ook niet houdbaar.

We vonden het een moeilijke stap, maar we huurden toch maar tegen een gering tarief het gymlokaal van de plaatselijke basisschool voor de bijbelstudie. Het was niet verwarmd in de winter en je mocht er je schoenen niet aanhouden. En dus kochten we een enorme hoeveelheid goedkope rode sokken. We zaten daar om de week, met jassen aan en ieder op rode sokken. Het gaf een gevoel van verbondenheid, dat wel. De mensen begonnen het de Sokkenkerk te noemen.

Geld hadden we niet, maar een bevriende gemeente wilde ons wel een klein zaaltje laten gebruiken tegen weinig geld. En zo verhuisden we, bijzonder blij met het feit dat het daar wél warm was. De sokken schonken we aan het Leger des Heils. 'Kunnen we eigenlijk niet iedere week bij elkaar komen?', was de volgende vraag van de mensen die kwamen. We gingen naar drie keer per maand.

Van daaruit kwamen nog meer vragen. 'Kunnen we geen collecte gaan houden? We moeten ons geld toch delen?' Zo ontstond de collecte. Ingezameld door een tiener in een leren jackje en bewaard in een boterhamzakje. Later werd het een leeg knakworstjesblikje. Af en toe telden we het, gaven ervan aan vluchtelingen en betaalden de huur van het gebouwtje.

Met dat er meer mensen kwamen, was een van de volgende vragen de vraag naar de muziek: 'Kunnen we de

muziek niet wat beter gaan doen?'. Dat was inderdaad een goed plan, maar waar zouden we het geld voor goede muziekinstrumenten vandaan gaan halen? Eén van de Aziatische jongeren die een baantje kreeg, kocht van zijn eerste salaris een goede gitaar. 'Dit is voor de kerk', zei hij.

En ja, het werd precair. Voor de mensen die op zondag samenkwamen, was het inmiddels kerk geworden. Dat wil zeggen, dit was de gemeenschap waar ze Jezus konden vinden en ontmoeten en ook andere mensen leerden kennen. We aten samen, zongen samen, baden samen, deelden ons leven en deelden de woorden van God.

De mensen die aanhaakten waren vaak niet degenen die het heel erg gemaakt hadden in het leven. Migrantenvan zonder sociale kring. Maar ook jongeren en mensen die niet wisten hoe dat precies moest, een keurige liturgie. Er kwamen mensen die hun leven niet op orde hadden. Soms kwam er een groepje daklozen. Vooral eigenlijk waren er diegenen die een blutsje en een deukje hadden. En daar rekenden we onszelf ook toe.

Omdat we nog steeds niet 'kerk' aan het stichten waren (hoewel dat natuurlijk eigenlijk allang ontstaan was, een gemeenschap als onderdeel van het lichaam van Christus), ervoeren we wel veel ruimte. We konden experimenteren met elementen uit verschillende tradities, verschillende culturen en iedere keer weer zoeken naar: wat is dan het wezenlijke, als we de bijbel lezen? Wat is nu echt onopgeefbaar? Er was genoeg ruimte om te kijken welke verpakking van de tijdloze waarheid van het evangelie het beste aansloot bij de mensen die aan de gemeenschap toevertrouwd werden.

Het was, als ik terugkijk, deze zoektocht die ik het mooiste vond aan het proces. Het was een zoektocht die ook ons eigen geloof uitdaagde. Wat nu als we buiten het standaard jargon om moeten denken? Hoe kunnen we taal vinden als we belangrijke religieuze inhoud in zo eenvoudig mogelijk Nederlands moeten uitleggen? Welke vormen passen? Soms was het een hele zoektocht. We probeerden dingen uit. Hielden ook weer met dingen op.

Het was ook veel werk. Er was veel nood onder de mensen. Er was een legio aan hulpvragen. Soms raakten we teleurgesteld. Soms wilden we er helemaal mee stoppen. Maar dan was daar de vraag van de mensen om verder te gaan. Of als die vraag er niet was, dan was er de zachte drang van de Heilige Geest om er, in gehoorzaamheid, te zijn voor de zwakken in de samenleving. Om er te namens Hem te zijn voor zijn minsten, de mensen die het niet gemaakt hebben.

We vonden een modus. Iets wat werkte in onze context, in onze tijd, in onze stad. Iets met veel ruimte, iets zonder lidmaatschap, iets waarin het ontmoeten van Jezus als gemeenschap onze diepste beweegreden was. Iets waarin we in navolging van Hem over sociale en etnische grenzen heen een community mochten vormen. Een community waarin we ons geloof deelden. In de loop van de jaren gaf God wat nodig was. In middelen, maar ook in mensen. Mensen die snaptten wat er gebeurde, die simpelweg mee gingen dragen met de missie. Ik ben ontzettend dankbaar voor zoveel mannen en vrouwen die ook hun leven en hun geloof wilden delen met de mensen op hun pad.

Het initiatief kreeg een nieuwe naam, want Sokkenkerk was toch niet zo aantrekkelijk voor de lange termijn. Onze

tieners gaven het de naam ICU. Die naam kan je op twee manieren lezen. Aan de ene kant: 'I see you'. Dat paste. We willen dat mensen zich gezien weten, door God en ook door de gemeenschap. De afkorting ICU betekent ook: In Christ United. Ook dat is betekenisvol voor wie we zijn. Het is Christus die ons samenbindt.

Inmiddels zijn we heel wat verhuizingen verder en is de gemeenschap gegroeid tot zo'n tweehonderd mensen. We dopen, vierten avondmaal en komen wekelijks bij elkaar op zondag en daarnaast in kringen door de week. Er is een stabiel intercultureel leiderschapsteam gevormd. Mensen komen tot geloof en sluiten zich aan. Alles bij elkaar best wel kerk dus. Gelukkig gaat God zijn eigen weg en vervult Hij niet iedere wens (een kerk planten, dat nóóit meer).

We hebben veel geleerd gedurende deze tijd. Het belangrijkste was misschien nog wel om, iedere keer opnieuw, de situatie waarin we zaten te bekijken en ons af te vragen: Wat wil dit nu zeggen? Wat zegt het dat deze mensen, met deze specifieke noden, nu op ons pad komen? Wat wil het zeggen dat mensen uit deze specifieke culturen er nu zijn? En wat vraagt God dan nu van ons om te doen, in navolging en gehoorzaamheid aan Hem?

Hoewel dit zeker geen algemene aanbeveling is, was het voor ons een voordeel om in de opstartfase geen subsidiegevers te hebben en geen pioniersplannen of targets die behaald moesten worden. Het behoedde ons ervoor om niet in te grote schoenen te stappen. Niet te hoge verwachtingen te hebben. Het leerde ons te vertrouwen op God, die doorgaat met zijn werk en iedere keer weer voorzag in wat nodig was. Het leerde ons gehoorzaam zijn weg te gaan. Het ging (en gaat) Hem nog steeds niet om

aantallen of om het grote, machtige of belangrijke, maar om dat ene verloren schaap.